

Lehetséges jövőképek – a jövő nem az, ami volt, hanem...

Múltbéli utazásunkat követően, ahol pillantást vetettünk a polgári szerepek kollektív értelmezéseinek változásaira, most az ezzel kapcsolatos legújabb és lehetséges jövőbeni társadalmi változások és fejlemények felé fordulunk. Ez segíthet megsejteni a polgárság fogalmát érintő egyre komolyabb feszültségekre és kihívásokra adott válaszokat. Tisztában kell lennünk ugyanakkor ennek korlátaival is. A tapasztalat szerint ugyanis a jövő kiszámíthatatlan.

A technológiai forradalom, a globalizáció, a migráció, a környezet pusztulása, az ipari társadalmakban tapasztalható elöregedés, az Európai Unió bővülése, a terrortámadások és következményeik csak néhány azok közül a lényeges társadalom-politikai fejlemények közül, amelyek alapvetően befolyásolják a polgári szerepek fejlődését és értelmezését.

Ezen társadalmi változások mindegyike igen összetett, többszörös interakciókat rejtenek magukban, és kölcsönösen hatnak egymásra. Az alábbi bekezdésekben megkíséreljük röviden bemutatni a polgári szerepekkel kapcsolatos fő feszültségeket és nyitott kérdéseket, amelyeket a fent említett társadalmi változások keltenek és felvetnek.

Mit gondolsz, melyek ma a társadalmadban zajló legfontosabb változások?

Új viszony az egyén és a referenciaközösség(ek) között

Egészen napjainkig az egyén referenciaközösségei – azok a közösségek, amelyekkel az egyén kapcsolatban áll – elég behatároltak és egyértelműek voltak: például a család, a város, a régió az ország, a baráti kör, a munkatársak, a vallási közösség. A részvétel módjait ezen közösségek „szabályai” vagy szokásai határozták meg, amelyek többek között vonatkoztak az egyén nemére, korára, foglalkozására, társadalmi és gazdasági helyzetére. Az egyén részvételi lehetőségei ezért ezekben a közösségekben korlátozottak, ugyanakkor világosan strukturáltak is voltak.

Napjainkban az olyan jelenségek, mint a globalizáció, az európai integráció, a környezet globális mértékű pusztulása és a technológia nyújtotta lehetőségek arra készítetnek bennünket, hogy bővebb és további referenciaközösségekben gondolkodjunk. Ilyenek például Európa vagy a világ. Az olyan változások következményei azonban, mint az országokon belüli és azok közötti nagymértékű migráció, csökkentik a hagyományos referenciaközösségek stabilitását.

Az egyén, a polgár gyakran érzékeli, hogy a világ eseményei rá is hatással vannak. Ez az érzés azonban kiegészül azzal, hogy ezek a hatások közvetetten és a polgárok számára nem mindig világosan jelentkeznek.

A világ tehát az információ, a gazdaság, a környezet és az egymásrautaltság szempontjából kisebbnek tűnik, mint korábban. Az egyénnek mégis nehezebb hatást gyakorolni rá. Úgy tűnik hát, hogy míg az egyén könnyen nézője lehet bármilyen filmnek, nagyon nehéz szereplővé válnia ezekben a filmekben, akkor is, ha a film róla szól.

„Úgy tűnik, a világ egyre kisebb, mégis egyre nehezebb hatni rá”

Míg az általános tendenciákat kutatások is megerősítik (lásd például: Life Chances and Livelihoods (2000), U.N. Publications, Geneva), nem feledkezhetünk meg arról, hogy rengeteg biztató kivétellel is találkozhatunk; olyan elkötelezett emberekkel, akik aktív résztvevőkké váltak saját közösségeikben, és meg is tudták változtatni azokat.

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári szerepekre
való felkészítéssel
kapcsolatos nézeteink

A polgári szerepekkel
kapcsolatos
forgatókönyvek
– gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőkép**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

A kihívás abban rejlik, hogy megpróbálunk kialakítani egy új típusú, közelebbi, kiegyensúlyozottabb kapcsolatot az egyén vagy polgár és a referenciaközösség(ek) között; mindezt az aktív polgári szerepek bázisán.

Az olyan szlogenek, mint a „gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan” és a „cselekvés előtt gondold át a rendelkezésre álló információkat” arra készítetik az egyes csoportokat, hogy áthidalják az egyén és az adott társadalom részvételi mechanizmusai között tátongó szakadékot. A civil szervezetek – a polgárok és a politikai struktúrák között húzódó – civil társadalom terepét használják a társadalomban való részvétel és a részvételi demokrácia előmozdítására. A különböző lobbicsoportok pedig a döntéshozatali folyamatokban próbálják képviselni az egyes csoportérdekeket.

Úgy tűnik azonban, hogy sem ezek, sem más kezdeményezések nem képesek tökéletesen betölteni a polgár és a társadalom döntéshozatali testületei közötti szakadékot. A kihívás adott: egyensúlyt kell teremtenünk, ami csak úgy lehetséges, ha jobban figyelembe vesszük az egyéneket és kapcsolataikat a referenciaközösségükkel/közösségeikkel.

Európa és a világ

A legfontosabb jelenlegi és jövőbeni társadalmi fejlemények – például a technológiai forradalom, a globalizáció, a migráció, a környezet pusztulása – vagy azok következményei világméretűek. Az európai polgárság bármilyen jövőbeni fejlődésének vizsgálatakor ezért a világ más részeinek realitásait és törekvéseit is egyre inkább figyelembe kell vennünk.

Miután évszázadokon keresztül – a gyarmatosítások, a politikai, társadalmi és kulturális modellek terjesztésével, világ- és hidegháborúkkal – „europánizáltuk” a világot, eljött az ideje, hogy Európát „globalizáljuk”, és tágabb, globális perspektívából szemléljük azt.

Az európai polgári szerepek kialakításakor nem a jogok és a kiváltságok szigetét kell létrehozunk. Éppen ellenkezőleg, az európaiak – a világ más részeihez képest – kiváltságos életkörülményeinek segítenie kellene az olyan világméretű törekvések általánossá válását, mint a béke, a demokrácia, az emberi jogok, és támogatnia kellene az ökológiai szempontból fenntartható fejlődést.

Történelmének és a nemzetközi közösségben betöltött helyének köszönhetően Európának meghatározott szerepe van a világban, és felelősséggel is tartozik érte. A kontinensükön kívüli országokkal való kapcsolataink segíthetnek „megérteni a világot”; amit persze egyszerűbb mondani, mint megtenni. Gazdasági és politikai hatalmunknak lehetővé kellene tennie, hogy a közös jó érdekében hatékony mechanizmusokat hozzunk létre az Európán kívül élők életkörülményeinek és lehetőségeinek javítására.

Anélkül, hogy új típusú Európa-központú álláspontra helyezkednénk, egy megújult európai polgárság magáévá tehetné a fenti elképzelést, és tanúbizonyságot tehetne az egész emberiség iránti elkötelezettségéről. Az európai polgárságnak – ha úgy értelmezzük, mint Európából származó, de a világ iránt elkötelezett polgárságot – elő kellene segítenie a békés és demokratikus társadalmak létrejöttét a világban, olyan társadalmakét, amelyek tiszteletben tartják az emberi jogokat, és egy ökológiailag fenntartható fejlődés keretei között élnek.

Etikai megjegyzés

A tudósok állítják, hogy a világ olyan kicsi, és az egymásrautaltság olyan jelentős, hogy ha az amazonasi esőerdőben egy pillangó meglebbenti a szárnyait, az a Föld másik felén pusztító vihart indíthat el. Ezt az elvet nevezik pillangó-effektusnak. Ma már tudjuk, talán jobban, mint valaha, hogy a legtöbb emberi tevékenységnek megvan a maga pillangó-effektusa – legyen az jó vagy rossz. Ennek a felismerésnek a jóra való törekvésünket kell erősítenie.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek
kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Anélkül, hogy alábecsülnénk a politikai, a kulturális vagy a vallási különbségeket, napjaink társadalmi fejleményei – mint a kommunikációs technológia, a gazdasági globalizáció, az európai integrációs folyamat, a migráció – szerte a világon közelebb hoznak bennünket egymáshoz.

Ugyanakkor a gyarapodó kölcsönös ismeretek és információk miatt világosabban érzékeljük, mint valaha, hol húzódnak az emberiség megmaradt korlátai. Az ENSZ Ügynökségek például évről-évre arra emlékeztetnek bennünket, hogy ma az igazi határok a hatalommal rendelkezők és az erőtlenek, a szabadok és a béklyóba vertek, a kiváltságosok és a megalázottak között húzódnak. Ráadásul ahelyett, hogy ezek a határok eltűnőben lennének, csak egyre átjárhatatlanabbá válnak.

Az alatt az idő alatt, míg a végére érsz ennek a bekezdésnek, rengeteg gyermek látja meg a napvilágot. Az édesanyák magukhoz ölelik, táplálják, megnyugtatóják őket, és gondjukat viselik gyermeküknek – ahogy minden anya a világon. Az emberiség nem megosztott az emberi természet ehhez hasonló legalapvetőbb cselekedeteiben. A legtöbb ilyen baba azonban attól a jóléttől évszázadokkal elmaradva kezdi életét, amelyet az emberiség egy kis része már elért. Ezek a gyermekek olyan körülmények között élnek majd, amelyeket sokan embertelennek tartanak. (Kofi Annan 2001-ben tartott Nobel-díj átadásakor tartott előadásából)

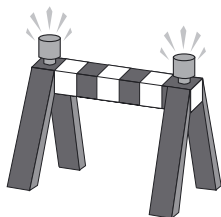
Az emberiség kapcsolata az információs és kommunikációs technológiáknak, a nemzetközi integrációs folyamatoknak köszönhetően egyre szorosabbra fonódnak, a kiváltságosok és a megalázottak közötti növekvő különbségek azonban egyre törekenyebbé teszik ezeket a kapcsolatokat. Az „összeérés” és a „töredezedegettség” egymás mellett létező, ellentétes és ellentmondásos szinergiái paradox és komoly kihívásokat jelentenek az emberiség egésze számára gazdasági, politikai, kulturális és oktatási szempontból egyaránt. Ennek a kihívásnak kell megfelelni, és nemcsak azért, mert „globális falunk” helyzete a jövőben kezelhetlenné válik, hanem azért is, mert ez a kihívás saját emberi természetünket, emberi méltóságunkat és együttélési képességünket kérdőjelezi meg.

„Az emberiség kapcsolatai egyre szorosabbak, mégis egyre töredezettebbek”

Ennek a kihívásnak csak úgy tudunk megfelelni, ha személyes és kollektív választ adunk rá, amelynek elsősorban etikusnak kell lennie, és amely a szolidaritáson és a kölcsönös tiszteleten alapul, mert a jelen helyzetet csak így tudjuk megváltoztatni. Ez a szolidaritás és kölcsönös tisztelet lehet a polgári szerepek megújításának közös, etikus alapja, és összekötő kapocs a jelenlegi helyzet átforgatásához szükséges különféle gazdasági, szociális, politikai, kulturális és oktatási intézkedések meghozatalához. A következő fejezetben azt vázoljuk fel, hogyan értelmezzük ezt az elképzelést az európai polgárság szempontjából.

Mit gondolsz, mely alapértékeknek kellene vezérelnie
bennünket ebben az átmeneti időszakban?

Képzeld el milyen lesz az országod (Európa vagy a világ) – 20 év múlva!
Ez a gyakorlat elvégezhető rajzolás, festés, montázskészítés vagy
imázsszínház (a résztvevők által formált élőkép – a szerk.) formájában is!
Mutassátok be az elképzeléseket,
és beszéljétek meg ezek hatásait a polgári szerepekre!